

Міністерство освіти і науки України
Київський національний торговельно-економічний університет
Харківський торговельно-економічний інститут КНТЕУ

Факультет економіки та управління
Кафедра міжнародних економічних відносин та фінансів

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Фінанси, гроші та кредит

повна назва навчальної дисципліни

для підготовки
студентів освітнього
ступеня

бакалавр

року набору

2018

молодший бакалавр, бакалавр
чи магістр

галузі знань

07 Управління та адміністрування

шифр і назва галузі знань

спеціальності

071 Облік і оподаткування

шифр і найменування спеціальності

освітня програма /
спеціалізація

Облік і оподаткування

назва освітньої програми / спеціалізації

статус дисципліни

обов'язкова

обов'язкова чи вибіркова

Харків, 2019 рік

Розробник:

Шелест Олексій Леонідович,
доцент кафедри міжнародних економічних
відносин та фінансів, кандидат економічних
наук, доцент

прізвище, ім'я, по батькові повністю, посада повністю, науковий
ступінь, вчене звання повністю

20.09.2019 р.

 підпис

О. Л. Шелест

ініціали та прізвище

Керівник (гарант) освітньої
програми

Ганін Віктор Іванович,
професор кафедри міжнародних економічних
відносин та фінансів, кандидат економічних
наук, професор

прізвище, ім'я, по батькові повністю, посада повністю, науковий
ступінь, вчене звання повністю

20.09.2019 р.

 підпис

В. І. Ганін

ініціали та прізвище

Програму обговорено та схвалено на засіданні кафедри
міжнародних економічних відносин та фінансів

назва кафедри

протокол від 20.09.2019 р. № 4.

Зав. кафедри

 підпис

І. В. Колупаєва

ініціали та прізвище

Програму розглянуто та затверджено на засіданні методичної комісії інституту,
протокол від 20.09.2019 р. № 3.

Голова методичної комісії

 підпис

Р. А. Чемчикаленко

ініціали та прізвище

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Робоча програма навчальної дисципліни «Фінанси, гроші та кредит» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів спеціальності 071 Облік і оподаткування галузі знань 07 Управління та адміністрування.

Метою викладання навчальної дисципліни «Фінанси, гроші та кредит» є формування системи базових знань та фахових компетентностей з теорії фінансів, грошей та кредиту, засвоєння закономірностей функціонування грошового ринку як теоретичної основи державної монетарної політики та розвитку банківської справи.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є економічні відносини з приводу формування, розподілу і використання централізованих та децентралізованих фондів у грошовій формі, а також процес функціонування грошового ринку як теоретико-методологічної бази державної монетарної політики.

У цій дисципліні досліджуються і розкриваються теоретико-методологічні засадами державної грошово-кредитної політики, особливості розвитку фінансових відносин в усіх ланках фінансової системи.

Міждисциплінарні зв'язки вивчення навчальної дисципліни «Фінанси, гроші та кредит» ґрунтуються на знаннях навчальних дисциплін «Економічна теорія», «Правознавство» та є основою для подальшого засвоєння навчальних дисциплін, таких як «Економічний аналіз», «Податкова система».

Мова викладання – українська.

2. ЗАПЛАНОВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Навчальна дисципліна забезпечує набуття студентами:

загальних компетентностей:

ЗК 1. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями, бути критичним та самокритичним;

ЗК 2. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу, проведення досліджень на відповідному рівні;

ЗК 3. Здатність працювати в команді;

ЗК 12. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, вести здоровий спосіб життя.

фахових компетентностей

ФК 1. Здатність досліджувати тенденції розвитку економіки за допомогою інструментарію макро- та мікроекономічного аналізу, робити узагальнення стосовно оцінки прояву окремих явищ, які властиві сучасним процесам в економіці;

ФК 11. Демонструвати розуміння вимог щодо професійної діяльності, зумовлених необхідністю забезпечення сталого розвитку України, її зміцнення як демократичної, соціальної, правової держави.

програмних результатів навчання:

ПРН 1. Знати та розуміти економічні категорії, закони, причинно-наслідкові та функціональні зв'язки, які існують між процесами та явищами на різних рівнях економічних систем;

ПРН 7. Знати механізми функціонування бюджетної і податкової систем України та враховувати їх особливості з метою організації обліку, вибору системи оподаткування та формування звітності на підприємствах;

ПРН 13. Усвідомлювати особливості функціонування підприємств у сучасних умовах господарювання та демонструвати розуміння їх ринкового позиціонування;

ПРН 15. Володіти загальнонауковими та спеціальними методами дослідження соціально-економічних явищ і господарських процесів на підприємстві;

ПРН 21. Розуміти вимоги до діяльності за спеціальністю, зумовлені необхідністю забезпечення сталого розвитку України, її зміцнення як демократичної, соціальної, правової держави;

ПРН 22. Розуміти і реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності вільного демократичного суспільства, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні;

ПРН 23. Зберігати та примножувати досягнення і цінності суспільства на основі розуміння місця предметної області у загальній системі знань,

використовувати різні види та форми рухової активності для ведення здорового способу життя.

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Сутність та функції фінансів

Предмет науки про фінанси. Фінанси – специфічна форма суспільних відносин, підсистема економічного базису. Фінанси як економічна, вартісна, розподільна, історична категорія. Специфічні ознаки фінансів, характерні риси та суспільне призначення. Мікро- і макрорівні вивчення фінансів.

Фінансові категорії як форма наукового пізнання сутності фінансових відносин. Взаємозв'язок фінансів та інших економічних категорій.

Фінанси, особливості їх функціонування – економічне вчення про товарно-грошові відносини, розширене відтворення, природу і функції держави. Відбиття специфіки товарно-грошових відносин і функцій держави в умовах ринкової економіки на фінансових відносинах.

Функції фінансів: розподільча, контрольна, регулююча. Прояви розподільчої функції фінансів у процесі розподілу та перерозподілу валового внутрішнього продукту.

Сутність контрольної функції фінансів, її реалізація в організації контролю за розподілом і цільовим використанням грошових фондів.

Сутність та значення регулюючої функції фінансів у стимулюванні соціально-економічних процесів у суспільстві.

Сутність і джерела формування фінансових ресурсів. Централізовані та децентралізовані фінансові ресурси. Фінансові ресурси держави, підприємств населення.

Тема 2. Бюджетна система держави

Сутність бюджету як економічної категорії. Призначення та роль бюджету держави. Об'єкти і суб'єкти бюджетних відносин. Функції бюджету.

Бюджет як основний фінансовий план держави. Провідна та координуюча роль бюджету у системі фінансових планів. Показники стану бюджету – бюджетний надлишок і бюджетний дефіцит.

Сутність і причини виникнення бюджетного дефіциту. Допустимі межі та джерела покриття бюджетного дефіциту. Класифікація бюджетного дефіциту. Динаміка бюджетного дефіциту в Україні.

Особливості державного бюджету на поточний рік.

Бюджетний устрій і бюджетна система. Принципи побудови бюджетної системи.

Бюджетний процес, його складові елементи та регламентування.

Фінансові ресурси місцевого самоврядування. Місцеві бюджети, їх роль у місцевому самоврядуванні. Поняття фінансової автономії та показники її рівня.

Взаємовідносини між ланками бюджетної системи, їх форми та організація. Бюджетне регулювання. Бюджетне субсидіювання та його види: субсидії, субвенції, дотації.

Тема 3. Фінанси суб'єктів господарювання та неприбуткових організацій

Необхідність і сутність фінансів підприємств. Фінанси підприємств – основа фінансової системи держави. Функції фінансів підприємств та принципи їх організації. Організаційно-правові форми суб'єктів господарювання. Особливості організації фінансових відносин залежно від галузевих особливостей, галузей економіки, сфер бізнесу.

Грошові фонди і фінансові ресурси підприємств, особливості їх формування в умовах ринку. Склад грошових фондів і доходів, порядок їх утворення і використання в умовах ринку.

Економічні методи й способи формування фінансових ресурсів. Джерела формування доходів. Поділ коштів підприємства на власні та залучені. Виручка від реалізації продукції, робіт і послуг, її розподіл. Види витрат. Собівартість продукції, робіт, послуг та її складові.

Економічний зміст прибутку, його склад. Особливості формування прибутку суб'єктів господарювання різних форм власності. Види прибутків. Розподіл і використання прибутку.

Фінанси неприбуткових організацій. Види неприбуткових організацій. Особливості та завдання неприбуткових організацій. Джерела формування та напрями використання коштів неприбуткових організацій. Благодійництво. Спонсорство. Меценатство.

Тема 4. Міжнародні фінанси

Сутність, призначення та роль міжнародних фінансів. Міжнародна фінансова інтеграція та її вплив на фінансові інтереси суверенних країн і регіонів.

Поняття зовнішньоекономічної діяльності. Форми та види зовнішньоекономічної діяльності. Суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності.

Державне регулювання зовнішньоекономічної діяльності як складова загальної зовнішньоекономічної політики держави. Інструменти регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Форми та засоби регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

Валютні відносини та їх державне регулювання в Україні. Валютні системи: сутність, види і структура. Валютна політика держави.

Міжнародний фінансовий ринок: сутність, особливості та класифікація. Вплив міжнародного фінансового ринку на національні фінансові ринки та національну економічну систему держави.

Міжнародний кредит та його форми. Класифікація міжнародних кредитів.

Формування й розвиток Європейського валютного союзу. Україна та ЄС: особливості організації міжнародних фінансових зв'язків та перспективи їх розвитку.

Міжнародні валютно-фінансові і кредитні організації. Співпраця України з міжнародними фінансами.

Тема 5. Гроші, грошовий оборот і грошові потоки

Поняття грошового обороту як процесу руху грошей. Грошові платежі як елементарні складові грошового обороту. Сукупний грошовий оборот і оборот грошей у межах індивідуального капіталу. Основні суб'єкти грошового обороту: фірми, сімейні господарства, державні структури, фінансові посередники. Основні ринки, що взаємопов'язані грошовим оборотом. Національний дохід і національний продукт як визначальні параметри грошового обороту.

Економічна основа та загальна схема сукупного грошового обороту. Структура сукупного грошового обороту. Грошовий обіг. Фіскально-бюджетний оборот. Кредитний оборот. Фінансовий оборот.

Основні сфери грошового обороту. Безготівковий грошовий оборот. Готівковий грошовий оборот. Співвідношення між безготівковим і готівковим грошовим оборотом та подальша його тенденція. Канали надходження грошей та їх вилучення з грошового обороту.

Тема 6. Грошовий ринок та грошові системи

Гроші як об'єкт купівлі-продажу. Суть грошового ринку. Особливості прояву на грошовому ринку основних ринкових ознак – попиту, пропозиції, ціни.

Інституційна модель грошового ринку. Канали прямого і опосередкованого фінансування.

Економічна структура грошового ринку. Ринок грошей (монетарний ринок). Ринок капіталів. Суб'єкти грошового ринку. Банки і небанківські фінансово-кредитні структури як суб'єкти грошового ринку.

Попит на гроші. Теоретичні моделі попиту на гроші. Основні мотиви (джерела) сукупного попиту на гроші: попит на гроші для трансакцій і попит на гроші як на активи. Чинники, що визначають параметри попиту на гроші. Номінальний та реальний попит на гроші.

Пропозиція грошей. Загальні теоретичні положення пропозиції грошей. Механізм формування пропозиції грошей. Грошова база. Банківські резерви. Грошовий мультиплікатор. Роль кредитної системи у формуванні пропозиції грошей. Банкнотна та депозитна емісія.

Поняття грошової системи. Основні принципи організації та моделі побудови грошових систем. Призначення та місце грошової системи в економічній системі країни.

Вплив національних та історичних традицій на зміст елементів грошової системи.

Елементи грошової системи та їх характеристика. Національно-державна обумовленість і призначення грошової системи.

Склад грошової системи. Система безготівкових розрахунків. Система готівкового обігу. Валютна система.

Основні типи грошових систем. Їх еволюція. Саморегульовані грошові системи та їх історичні форми. Біметалізм (система паралельних валют, система подвійної валюти, система «кульгаючої» валюти). Монеметалізм

(золотомонетний стандарт) Регульовані грошові системи. Система паперово-грошового обігу. Система природного (кредитного) обігу. Неринкові та ринкові грошові системи. Відкриті і закриті грошові системи.

Тема 7. Кредитні системи

Поняття кредитної системи. Об'єктивні економічні умови формування кредитної системи. Основні етапи розвитку кредитної системи. Принципи побудови кредитної системи. Роль та місце кредитної системи в сучасному економічному просторі. Кредитна система як елемент інфраструктури грошового ринку.

Основні типи кредитних систем.

Структура кредитної системи. Загальна характеристика основних структурних елементів кредитної системи.

Банківська система. Функції банківської системи. Основи організації банківської системи (принципи побудови, цілі, механізм функціонування). Емісійні банки. Неемісійні банки.

Парабанківська система. Небанківські фінансово-кредитні установи (спеціалізовані кредитно-фінансові інститути), їх відмінності від банків, економічне призначення, види, функції, роль. Поштово-ощадна система. Інфраструктура кредитної системи.

Стійкість кредитної системи. Поняття та значення стійкості кредитної системи. Механізм забезпечення стійкості кредитної системи.

Специфіка функціонування кредитних систем окремих країн. Кредитна система ЄС. Становлення й розвиток кредитної системи України.

Тема 8. Центральний банк та його роль в економіці

Центральний банк – орган державного грошово-кредитного регулювання економіки.

Історичні аспекти організації центральних банків. Сучасні організаційно-правові форми центральних банків. Незалежність центральних банків. Особливості взаємовідносин центральних банків з виконавчою владою. Особливості функціонування ЄЦБ.

Функції центрального банку. Емісія готівки та організація грошового обігу. Функція банку банків. Функція банку уряду. Реалізація грошово-кредитної політики.

Грошово-кредитна політика центрального банку – суть, стратегічні цілі, проміжні й тактичні завдання, інструменти грошово-кредитного регулювання. Основні типи грошово-кредитної політики: рестрикційна та експансіоністська. Загальні методи реалізації грошово-кредитної політики. Політика облікової ставки. Операції на відкритому ринку. Політика обов'язкових резервів. Політика рефінансування. Селективні способи реалізації грошово-кредитної політики. Фіскально-бюджетна та грошово-кредитна політика в системі державного регулювання ринкової економіки. «Сеньйораж» і монетизація бюджетного дефіциту.

Національний банк України: його завдання, функції та історія розвитку. Організаційна і функціональна структура НБУ. Повноваження Правління НБУ. Основні напрями діяльності НБУ. Грошово-кредитна політика НБУ. Банківський нагляд. Формування інформаційної системи. Пасивні та активні операції НБУ.

5. ТЕМИ ЛЕКЦІЙНИХ, СЕМІНАРСЬКИХ (ПРАКТИЧНИХ) І ЛАБОРАТОРНИХ ЗАНЯТЬ

5.1. Теми лекційних занять

Теми дисципліни	Тема лекції	Обсяг у годинах			
		денна		заочна	
		повна	скорочена	повна	скорочена
Тема 1. Сутність та функції фінансів	Сутність функції фінансів	2			2
Тема 2. Бюджетна система держави	Доходи та видатки бюджету	2			
	Бюджетний устрій та побудова бюджетної системи	2			
Тема 3. Фінанси суб'єктів господарювання та неприбуткових організацій	Фінанси суб'єктів господарювання	2			2
	Фінанси неприбуткових організацій	2			
Тема 4. Міжнародні фінанси	Міжнародні фінанси	2			
Тема 5. Гроші, грошовий оборот і грошові потоки	Гроші, грошовий оборот	2			
	Грошові потоки	2			
Тема 6. Грошовий ринок та грошові системи	Грошовий ринок	2			2
	Грошові системи	2			
Тема 7. Кредитні системи	Кредитна системи	2			2
	Банківська система	2			
Тема 8. Центральний банк та його роль в економіці	Центральний банк та його роль в економіці	2			
	НБУ міжнародні фінансові інституції	2			
Усього		28			8

Лекційний матеріал доступний на Порталі навчальних ресурсів інституту : <https://edu.htei.kh.ua/course/view.php?id=615#section-2>.

Лекційний матеріал наведено у [3, 4].

5.2. Теми семінарських занять

Не передбачено навчальним планом

5.3. Теми практичних занять

Теми дисципліни	Тема практичного заняття	Обсяг у годинах			
		денна		заочна	
		повна	скорочена	повна	скорочена
Тема 1. Сутність та функції фінансів	Сутність функції фінансів	2			

Теми дисципліни	Тема практичного заняття	Обсяг у годинах			
		денна		заочна	
		повна	скорочена	повна	скорочена
Тема 2. Бюджетна система держави	Доходи та видатки бюджету	2			2
	Бюджетний устрій та побудова бюджетної системи	2			
Тема 3. Фінанси суб'єктів господарювання та неприбуткових організацій	Фінанси суб'єктів господарювання	2			
	Фінанси неприбуткових організацій	2			
Тема 4. Міжнародні фінанси	Міжнародні фінанси	2			
	Міжнародні розрахунки	2			
Тема 5. Гроші, грошовий оборот і грошові потоки	Гроші, грошовий оборот	2			2
	Грошові потоки	2			
Тема 6. Грошовий ринок та грошові системи	Грошовий ринок	2			2
	Грошові системи	2			
Тема 7. Кредитні системи	Кредитні системи	2			2
	Банківська система	2			
Тема 8. Центральний банк та його роль в економіці	Центральний банк та його роль в економіці	2			
Усього		28			8

Завдання до практичних занять наведено на Порталі навчальних ресурсів інституту : <https://edu.htei.kh.ua/course/view.php?id=615#section-4>.

Завдання до практичних занять наведено у [3, 4].

6. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Основні види самостійної роботи, які запропоновані студентам:

1. Вивчення лекційного матеріалу.
2. Робота з опрацювання та вивчення рекомендованої літератури.
3. Вивчення основних термінів та понять рекомендованої літератури.
4. Підготовка до практичних занять, дискусій, роботи в малих групах, тестування (тести наведено у системі дистанційного навчання інституту).
5. Контрольна перевірка кожним слухачем особистих знань, питання для самоконтролю.

Завдання до самостійної роботи занять наведено у [3, 4].

Організація самостійної роботи студентів регламентується наступними нормативними документами:

- Положенням про самостійну роботу студентів Харківського торговельно-економічного-інституту КНТЕУ;
- Положенням про організацію освітнього процесу у Харківському торговельно-економічному інституті КНТЕУ.

7. ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ, ПЕРЕДБАЧЕНІ НАВЧАЛЬНИМ ПЛАНОМ

Навчальним планом передбачено виконання курсової роботи для студентів денної форми навчання. Порядок її виконання та критерії оцінювання наведено у відповідних методичних вказівках [2].

Організація курсового проектування регламентується наступними нормативними документами:

- Положенням про організацію виконання та захисту курсових робіт (проектів) у Харківському торговельно-економічному інституті КНТЕУ;
- Положенням про систему запобігання та виявлення академічного плагіату у творах працівників і здобувачів вищої освіти Харківського торговельно-економічного інституту Київського національного торговельно-економічного університету.

8. СХЕМА НАРАХУВАННЯ БАЛІВ

8.1. Схема нарахування балів для студентів денної форми навчання

Навчальні роки	Поточний контроль (максимум 60 балів, мінімум 36)									Підсумковий контроль	Сума
	усього	у тому числі за темами									
		Тема 1	Тема 2	Тема 3	Тема 4	Тема 5	Тема 6	Тема 7	Тема 8		
2019/2020	60	10	10	10	10	5	5	5	5	40	100

8.2. Схема нарахування балів для студентів заочної форми навчання

Навчальні роки	Поточний контроль (максимум 60 балів, мінімум 36)				Підсумковий контроль	Сума
	усього	у тому числі за видами активності				
		вид 1	вид 2			
2019/2020	60	50	10	40	100	

Види активності студента з навчальної дисципліни протягом семестру:

1. Самостійне опрацювання тестів відповідно до тем дисципліни.
2. Відвідування аудиторних занять.

9. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Для визначення рівня засвоювання студентами навчального матеріалу використовуються такі форми та методи оцінювання:

Поточний контроль:

- для студентів денної форми навчання: оцінювання роботи на практичних заняттях, поточне тестування в системі дистанційного навчання інституту, оцінювання відвідування аудиторних занять, виконання аудиторної контрольної роботи;

- для студентів заочної форми навчання: тестування в системі дистанційного навчання інституту та відвідування аудиторних занять.

Умовою допуску до підсумкового контролю є виконання програми дисципліни (відпрацювання всіх практичних занять) і отримання оцінки за виконання завдань поточного контролю не менше 36 балів.

Підсумковий контроль:

- для студентів денної форми навчання: письмовий екзамен;

- для студентів заочної форми навчання: письмовий екзамен.

Організація та проведення контрольних заходів регламентується наступними нормативними документами:

- Положенням про оцінювання результатів навчання студентів у Харківському торговельно-економічному інституті КНТЕУ;

- Положенням про організацію освітнього процесу у Харківському торговельно-економічному інституті КНТЕУ.

10. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

10.1. Основна джерела інформації

1. Алексеев І. В. Гроші та кредит : навчальний посібник / І. В. Алексеев. – Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2017. – 312 с.

2. Шелест О. Л. Фінанси, гроші та кредит : методичні вказівки до виконання курсової роботи з навчальної дисципліни для студентів спеціальності 071 «Облік і оподаткування» спеціалізації «Облік і оподаткування» / О. Л. Шелест. – Харків, 2018. – 16 с. – Рукопис.

3. Гроші та кредит : навчальний посібник / за редакцією О. Л. Шелеста. – Харків : ФОП О. В. Бровін, 2014. – 267 с.

4. Фінанси, гроші та кредит : навчальний посібник / за редакцією К. Д. Гурової. – Харків : Світ Книг, 2015.– 672 с.

5. Місцеві фінанси : підручник / за редакцією проф. О. П. Кириленко. – 2-ге вид., доп. і перероб. – Тернопіль : Економічна думка, 2015. – 448 с.

10.2. Додаткові джерела інформації

6. Гроші та кредит : методичні вказівки до самостійного вивчення дисципліни / [укладачі: В. В. Зянько, І. М. Вальдшмідт] ; Міністерство освіти і науки України, Вінницький національний технічний університет. – Вінниця : Вінницький національний технічний університет, 2017. – 65 с.

7. Бюджетний кодекс України [Електронний ресурс] : Закон України № 2456-VI від 08.07.2010 р. // Верховна Рада України. Законодавство України : [база даних]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>. – Станом на 27.08.2019. – Назва з екрану.

8. Податковий кодекс України [Електронний ресурс] : Закон України № 2755-VI від 02.12.2010 р. // Верховна Рада України. Законодавство України : [база даних]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>. – Станом на 27.08.2019. – Назва з екрану.